

STORTINGET

Innst. 292 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:80 S (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om tydeliggjøring av folketrygdlovens regler og forpliktelser til internasjonale avtaler

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om lovrevisjoner som tydeliggjør EØS-reglens og andre internasjonale forpliktelsers betydning for bestemmelser i folketrygdloven.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 4. mars 2020 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 25. mars 2020 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å sende inn skriftlige innspill til saken. Det kom ingen skriftlige innspill.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og funge-

rende leder Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Bjørnar Laabak og Gisle Meininger Saudland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 80 S (2019–2020) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om tydeliggjøring av folketrygdlovens regler og forpliktelser til internasjonale avtaler.

Komiteen viser til Arbeids- og velferdsetatens feilpraktisering av trygderegelverket i forbindelse med fortolkningen av artikkel 21 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 883/2004 (trygdeforordningen), og mener det må foretas en nærmere gjennomgang av forholdet mellom den norske trygdlovgivningen og de trygdekoordineringsinstrumentene som Norge er bundet av.

Komiteen viser til at Norge er bundet av en rekke internasjonale instrumenter som regulerer trygdekoordinering, altså hvordan løse utfordringer knyttet til trygd som kan oppstå dersom en person har bodd og/eller arbeidet i mer enn ett land.

Komiteen mener at det er grunn til å vurdere om disse instrumentene bør reflekteres i nasjonal lovgivning i større grad enn i dag, både av hensyn til privatpersoner og profesjonelle lovanvendere. Dette hensynet må imidlertid veies opp mot hensynet til Norges plikt etter EØS-avtalen til å gjennomføre forordninger «som sådan» i norsk rett, hvilket innebærer at forordninger som hovedregel skal gjennomføres ved såkalt inkorporasjon.

Komiteen viser til at regjeringen allerede har varslet at de vil sette ned et lovutvalg for å se på den norske trygdelovgivning opp mot EØS-regelverket. Mandatet for et slikt lovutvalg bør pålegge utvalget å se på forholdet mellom norsk trygdelovgivning og andre avtaler som Norge har inngått, med betydning for trygdekoordinering. Det forventes at når lovutvalget har levert sin utredning, vil saken bli forelagt for Stortinget på egnet måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det høsten 2019 ble klart at Norge stod overfor en historisk skandale der folketrygdens regler har vært feilpraktisert i en årrekke. Det ble fort tydelig at svært mange enkeltpersoner har lidd under feilpraktisering, flere har vært fengslet på feilaktig grunnlag og tusenvis har urettmessig måttet betale tilbake til Nav.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er viktig at norsk lovtekst er tydelig på internasjonale forpliktelser om folks rettigheter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er viktig at norsk lovtekst er tydelig på statens forpliktelser og folks rettigheter som følger av EØS-avtalen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at konsekvensene for den enkelte har vært svært store. I kjølvannet av den alvorlige saken har det blitt reist spørsmål om hvordan feilpraktiseringen har kunnet pågå systematisk. En av utfordringene har vært at den norske folketrygdloven ikke eksplisitt har referert til forpliktelsene som følger av EØS-avtalen.

Flertallet viser til at regjeringen har varslet at de vil sette ned et utvalg som skal se på den norske trygdelovgivning opp mot EØS-regelverket. Flertallet mener dette arbeidet må påbegynnes så fort som praktisk mulig.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om lovrevisjoner som tydeliggjør EØS-reglens og andre internasjonale forpliktelsers betydning for bestemmelser i folketrygdloven.»

Flertallet viser til tidligere statsråd Anniken Hauglies redegjørelse om denne Nav-skandalen i Stortinget 5. november 2019. Statsråden uttalte da følgende:

«Selv om forordningen har vært innlemmet i norsk rett, har denne saken vist at regelverket ikke har vært tilgjengelig nok. Trygdelovgivning bør gi bedre veiledning, både til medlemmene av folketrygden og til profesjonelle aktører. Jeg har derfor allerede bedt om at departementet går i gang med å se på hvordan dette best kan løses.»

Flertallet viser til statsrådens svarbrev av 25. mars 2020, der det fremgår at oppnevning av et lovutvalg som skal se på den norske trygdelovgivning opp mot EØS-regelverket, tross sakens alvor, ennå ikke er skjedd, mer enn et halvt år etter tidligere statsråds redegjørelse, der det vises til at et internt arbeid i departementet allerede skulle være igangsatt.

Flertallet viser videre til Stortingets behandling av 5. mars 2020 av Innst. 168 S (2019–2020) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om redegjørelse gitt i Stortinget 5. november 2019 av arbeids- og sosialministeren om praktiseringen av EUs trygdeforordning 883/2004 artikkel 21, der statsråden, som redegjort for i svarbrevet til komiteen, viser til at regjeringen vil sette ned et lovutvalg. Flertallet har forståelse for at arbeidet med å nedsette et slikt lovutvalg, kun en uke etter stortingsbehandlingen av Innst. 168 S (2019–2020), har måttet vike for den ekstraordinære situasjonen knyttet til covid-19, men vil samtidig understreke at det allerede 5. mars 2020 var gått fire måneder siden tidligere statsråd opplyste Stortinget om at et arbeid allerede var igangsatt. Flertallet mener at det i løpet av denne tiden burde vært mulig både å utforme mandat for og å nedsette et lovutvalg, dersom saken hadde vært gitt nødvendig prioritet. Flertallet forutsetter at et slikt utvalg nå nedsettes uten ytterligere forsinkelse.

Flertallet viser også til Stortingets behandling 26. november 2019 av Prop. 129 L (2018–2019), jf. Innst. 53 L (2018–2019) om endringer i folketrygdloven (krav om bosted og opphold i Norge for rett til ektefelle- og barnetillegg), der regjeringen, tross Nav-skandalen, fremmer nye forslag til innstramminger i folketrygdloven uten referanse i lovteksten til trygdeforordningen. Flertallet viser til felles merknader og forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i denne saken, der de tre partiene foreslo å sende saken tilbake til regjeringen, og at regjeringen måtte komme tilbake til Stortinget med ny sak etter at årsakene til rettsskandalen med feil fortolkning av EØS-retten var avdekket og løsninger for å gjøre regelverket mer tilgjengelig var vurdert.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet meiner Nav-rettsskandalen nærmast er uverkeleg. Korleis kunne både forvaltninga og rettssystemet vårt koma i denne situasjonen?

Dette er viktig å få klarlagt i si fulle breidde ved at granskinga går heilt tilbake til forarbeida som vart lagde

fram for Stortinget i samband med inngåinga av EØS-avtalen med verknad frå 1. januar 1994.

Det som kjenneteiknar ulike regjeringar si handsaming av konsekvensane av EØS-avtalen for norsk lov og norsk samfunnsorganisering, er at desse konsekvensane er tilslørte fram til det er partipolitisk formålstenleg å synleggjera dei.

Denne medlemen meiner EØS-avtalen har grunnleggjande, djuptgripande konsekvensar for det norske folkestyret ved at Stortinget må innordna seg EØS-avtalen sine marknadsøkonomiske prinsipp. Stortingsfleirtalet kan leggja ned veto mot EU-direktiv. Det har ikkje skjedd enno. Denne medlemen sluttar seg til dei som meiner EØS-avtalen er ein konstitusjonell katastrofe.

Denne medlemen meiner Nav-rettsskandalen kunne vore unngått dersom norsk lov, mellom anna fol-

ketrygdloven, hadde blitt endra i tråd med EØS-avtalen sine forpliktingar.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om lovrevisjoner som tydeliggjør EØS-reglens og andre internasjonale forpliktelsers betydning for bestemmelser i folketrygdloven.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 19. mai 2020

Rigmor Aasrud

fung. leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/837-

25. mars 2020

Svar til Stortinget – Representantforslag 80 S (2019–2020) om tydeliggjøring av folketrygdlovens regler og forpliktelser til internasjonale avtaler

Jeg viser til representantforslag 80 S (2019–2020) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbekk, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om tydeliggjøring av folketrygdlovens regler og forpliktelser til internasjonale avtaler.

Forslagsstillerne viser til Arbeids- og velferdsetatens feilpraktisering av trygderegelverket, i forbindelse med fortolkningen av artikkel 21 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 883/2004 (trygdeforordningen), og uttaler at "En av utfordringene har vært at den norske folketrygdloven ikke eksplisitt har referert til forpliktelsene som følger av EØS-avtalen". På denne bakgrunn fremmes det forslag om at Stortinget skal be regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med "... forslag om lovrevisjoner som tydeliggjør EØS-reglernes og andre internasjonale forpliktelsers betydning for bestemmelser i folketrygdloven".

Norge er bundet av en rekke internasjonale instrumenter som regulerer trygdekoordinering. Trygdekoordinering dreier seg om å løse de problemene av trygdemessig art, som kan oppstå som følge av at en person har bodd og/eller arbeidet i mer enn ett land. Det viktigste av disse instrumentene er trygdeforordningen, som regulerer trygdekoordineringen mellom de 27 medlemslandene i EU og de tre EØS/EFTA-landene. Den regulerer også trygdekoordineringen mellom Norge og Sveits. Det foreligger videre en egen nordisk konvensjon om trygd. Denne konvensjonen innebærer blant annet at bestemmelsene i trygdeforordningen også får anvendelse for de selvstyrte områdene Færøyene og Grønland, som ikke er omfattet av EØS-avtalen. Norge har dessuten inngått en rekke bilaterale trygdeavtaler, som regulerer trygdekoordineringen med enkeltland.

I lys av saken om Arbeids- og velferdsetatens feilaktige tolkning av artikkel 21 i trygdeforordningen, er det nå naturlig å foreta en nærmere gjennomgang av forholdet mellom den norske trygdelovgivningen og de trygdekoordineringsinstrumentene som Norge er bundet av.

Det er herunder grunn til å vurdere om disse instrumentene i større grad enn i dag bør reflekteres i nasjonal lovgivning, av hensyn til både privatpersoner og profesjonelle lovanvendere. Dette hensynet må imidlertid veies opp mot hensynet til Norges plikt etter EØS-avtalen til å gjennomføre forordninger «som sådan» i norsk rett, hvilket innebærer at forordninger som hovedregel skal gjennomføres ved såkalt inkorporasjon.

På denne bakgrunn varslet jeg allerede 5. mars 2020, under Stortingets debatt om tidligere arbeids- og sosialminister Hauglies redegjørelse om praktiseringen av artikkel 21 i trygdeforordningen (Innst. 168 S (2019–2020)), om at regjeringen vil sette ned et lovutvalg for å se på den norske trygdelovgivningen opp mot EØS-regelverket. Det vil være naturlig at mandatet for et slikt lovutvalg også pålegger utvalget å se på forholdet mellom norsk trygdelovgivning og andre avtaler som Norge har inngått, med betydning for trygdekoordinering.

Etter at lovutvalget har levert sin utredning, og eventuelle forslag har vært på ordinær høring, vil saken bli forelagt for Stortinget på egnet måte.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

